

**XVII. VE XVIII. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ'NİN DURUMU
YENİLEŞME HAREKETLERİ (ISLAHATLAR)**

1. Osmanlı mimarisi üç dönemde incelenir:

I. Erken Dönem: Bu dönem Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde inşa edilen eserleri içine alır. Bu eserlerde Batı tesiri yoktur.

II. Klasik Dönem: Bu dönem Osmanlı Devleti'nin yükselme ve duraklama döneminde inşa edilen eserleri içine alır. Bu eserlerde Batı tesiri yoktur.

III. Geç Dönem: Bu dönem Lale Devri ile başlayıp Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar devam eden sürede inşa edilen eserleri içine alır. Bu dönem eserlerinde Batı tesiri görülür.

Bu bilgilerden hareketle verilen eserlerin hangi döneme ait olduklarını göstererek çözelim:

- Topkapı Sarayı: Klasik Dönem (Fatih Dönemi)
- Sahn-ı Seman Medresesi: Klasik Dönem (Fatih Dönemi)
- Nur-u Osmaniye Camii: Geç Dönem (Lale Devri)
- Ahmet Çeşmesi: Geç Dönem (Lale Devri)
- Anadolu Hisarı: Erken Dönem (Yıldırım Bayezid Devri)

CEVAP: D

2. Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılında sık sık sadrazam değişikliğinin yaşanmasının temel nedeni merkezi otoritenin zayıflamasıdır. Bu yüzyılda,

- Çıkarıcı çevrelerin yönetimde etkili olmaya başlaması,
- Ekonomik sıkıntıların büyüyen devam etmesi,
- Sık sık padişah değişikliğinin yaşanması,
- Islahat çalışmalarında başarılı olunamaması merkezi otoritenin zayıflamasında etkili olmuştur.

Medreselerin eğitim öğretim hayatındaki varlığına devam etmesinin, Osmanlı Devleti'nde sık sık sadrazam değişikliğinin yaşanmasında etkisi olmamıştır.

CEVAP: E

3. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin sanayi alanında Avrupa devletlerinin gerisinde kalmasının en önemli nedeni yabancılara geniş ekonomik ayrıcalıkların (kapitülasyon) verilmesidir.

CEVAP: D

4. Osmanlı Devleti tarihinde ilk kez Lale Devrinde Batı'yı örnek almaya başlamıştır. Bu durum kendisini mimari alanda da göstermiştir. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'nde klasik eserlerin yerine Barok ve Gotik üslubu ile ilk mimari eserler Lale Devrinde inşa edilmeye başlanmıştır.

CEVAP: A

5. Rusya, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı ülkesinde konsolosluk açabilme hakkını elde etmekle ve Osmanlı ülkesinde yaşayan Ortodoksların hamiliğini üstlenmekle Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışabilme fırsatını elde etmiştir. "Kırım halkı dini bakımdan Osmanlı halifesine bağlı kalacaktır." maddesi Osmanlı Devleti'nin bölge halkı ile olan kültürel bağını devam ettirmek istediğini gösterir. Ayrıca bu madde Osmanlı Devleti'nin halifeliğinin siyasi gücünden yararlanmaya çalıştığını da gösterir.

CEVAP: D

6. Lale Devri ile ilgili olarak A, B, C ve D seçeneklerinde verilen bilgiler doğrudur. E seçeneğinde verilen bilgi ise yanlıştır. Çünkü bu dönemde askeri alanda herhangi bir yeniliğe girilmemiştir. Avrupa'dan teknik elemanların getirilmesiyle orduda modernleşme çalışmalarının başlaması ilk kez I.Mahmut döneminde görülür.

CEVAP: E

7. Osmanlı Devleti'nde orduda Batı etkisi XVIII. yüzyılda I. Mahmut döneminde başlamış, XIX. yüzyıl boyunca da devam etmiştir. O halde soruyu öncüllerde verilenlerin hangi dönemlere ait olduklarını göstererek çözelim:

- **İstihkâm Okulu:** I.Abdülhamit Dönemi (XVIII. Yüzyıl)
- **Yaya ve Müsellem Ordusu:** Orhan Bey Dönemi (XIV. Yüzyıl)
- **Nizamı Cedit Ordusu:** III. Selim Dönemi (XVIII. Yüzyıl)
- **Sekban-ı Cedit Ocağı:** II. Mahmut Dönemi (XIX. Yüzyıl)
- **Selimiye Kışlası:** III. Selim (XVIII. Yüzyıl)

CEVAP: B

8. XVII. yüzyıla birlikte tımarların dağıtımına rüşvet ve iltimasın karışması öncelikle tımar sisteminin bozulmasına yol açmıştır. Bu durumun sonucunda Osmanlı Devleti'nde tarımsal üretim azalmış, tımarlı sipahi sayısı düşmüş, Anadolu'da huzur ortamı bozulmuştur. Ayrıca taşrada toprak ağaları türemiştir. İstanbul'da yeniçeri isyanlarının çıkması ile tımar sisteminin bozulması arasında doğrudan bir ilişki kurulamaz. Çünkü tımar sistemi merkez, İstanbul'da uygulanan bir sistem değildir. Bu yüzyılda İstanbul'da yeniçeri isyanlarının çıkmasında özellikle merkezi otoritenin bozulması ve yaşanan ekonomik sıkıntılar etkili olmuştur.

CEVAP: D

- 9.
- **Anadolu Hisarı:** Yıldırım Bayezid Dönemine aittir (XV. Yüzyıl).
 - **Rumeli Hisarı:** II.Mehmet Dönemine aittir (XV. Yüzyıl).
 - **Selimiye Kışlası:** III.Selim Dönemine aittir (XVIII. Yüzyıl).
 - **Kara Mühendishanesi:** I.Mahmut Dönemine aittir (XVIII. Yüzyıl).

CEVAP: E

10. XVII. yüzyıl islahatlarının öne çıkan özelliklerinden biri sorunların temeline inilemesidir. Oysa bu dönemde IV.Murat, devletin kötü gidişatına engel olabilmek için bazı devlet adamlarından raporlar istemiştir (Koçi Bey Risalesi gibi). Böylece IV. Murat sorunların temeline inmek istemiştir. O halde bu çalışmanın XVII. yüzyıl islahatlarının genel özellikleriyle çeliştiği söylenebilir.

CEVAP: B

11. Mühendishane-i Bahrihümayun, deniz subayı yetiştirmek amacıyla III. Mustafa döneminde kurulmuştur. III. Ahmet, Lale Devri padişahıdır. Lale Devri'nde ise askeri alanda herhangi bir ıslahat çalışmasına yer verilmemiştir.

CEVAP: C

12. Osmanlı Devleti'nde, veraset hukukunu belirli hale getirmek için I.Ahmet zamanında Ekber ve Erşed Yasası kabul edilmiştir. Bu yasaya göre yaşça en büyük şehzadenin padişah olması karara bağlanmıştır. Bu düzenlemenin amacı taht kavgalarını önlemektir.

CEVAP: E

13. Osmanlı Devleti, XVII. yüzyıl ıslahatları ile devlet otoritesini artırmayı, toplumsal huzuru sağlamayı ve devleti eski gücüne ulaştırmayı amaçlamıştır. Bu yüzyıl ıslahatlarında Avrupa'daki gelişmelerin takip edilmesi amaçlanmamıştır. Avrupa'daki gelişmelerin takip edilmesi XVIII ve XIX. yüzyıl ıslahatlarının amaçları arasında sayılabilir.

CEVAP: C

14. I. Mahmut Döneminde Hendesehane adıyla kurulan Kara Mühendishanesi, III.Selim Döneminde Mühendishaneiberrihümayun adıyla geliştirilmiştir. Hendesehane, Türkiye'de kurulan ilk teknik yüksek öğretim kurumudur. Bu okul bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesinin temeli olarak da kabul edilir.

CEVAP: A

15. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda Avrupa'nın önemli başkentlerinde elçilikler açmaya başlaması, yönetimde kalemiye sınıfının ve Divanihümayun üyesi olan reisülküttabın önemini artırmıştır. Çünkü, Kalemiye sınıfı Osmanlı Devleti'nde yazışmalardan sorumludur. Reisülküttab da devletin dış yazışmalarının yürütülmesinden sorumlu tutulmuştur.

CEVAP: C

16. **Seçeneklerde verilen özelliklerin hangi döneme ait olduklarını göstererek soruyu çözelim:**

- Avrupa'ya sürekli elçiliklerin açılması: III. Selim Dönemi – XVIII. Yüzyıl
- Avrupa'dan askeri uzmanların getirilmesi: I. Mahmut Dönemi – XVIII. Yüzyıl
- Islahatların devlet politikası haline gelmeye başlaması: III. Selim Dönemi – XVIII. Yüzyıl
- Batı tarzı askeri okulların açılması: I.Mahmut Dönemi – XVIII. Yüzyıl
- Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi: II. Mahmut Dönemi XIX. Yüzyıl

CEVAP: E

17. • 32 olan eyalet sayısının 34'ü bulması beylerbeyi sayısının artmasına ortam hazırlamıştır. Çünkü eyalet sayısı arttıkça eyaletlerin yöneticisi konumunda olan beylerbeyi sayısı da artmak zorundadır.
- Ekber ve Erşed sisteminin uygulanmaya başlanması merkezi otoritenin güçlenmesine ortam hazırlamamıştır. Çünkü bu uygulamanın bir sonucu olarak Kafes uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulama ise deneyimsiz kişilerin padişah olmasına neden olmuştur. Sonuç olarak Ekber ve Erşed sistemi Osmanlı Devleti'nde merkezi otoritenin zayıflamasına ortam hazırlamıştır.
 - İltizam sisteminin yaygınlaştırılması celali ayaklanmalarının çıkmasına ortam hazırlamıştır. Çünkü bu sistemde görevli olan mültezimler halk üzerinde baskıcı olmaya başlamıştır. Bu baskı Anadolu insanının ayaklanmasında etkili olmuştur.
 - Tımar sisteminin bozulması tarımsal üretimin düşmesine ortam hazırlamıştır. Çünkü tımar sisteminin bozulması ile Osmanlı Devleti'nde köyden kente göç hareketi hızlanmış, topraklar boş kalmıştır.
 - Yeniçerilerin nüfuzlarını (gücünü) artırması İstanbul'da asayiş ve güven ortamının bozulmasına ortam hazırlamıştır. Çünkü bu durum İstanbul'da Yeniçeri isyanlarının çıkmasında etkili olmuştur.

CEVAP: B

18. A, B, C ve E seçeneklerinde verilenler XVII. yüzyıla ait doğru bilgilerdir. Oysa Osmanlı Devleti'nde Avrupalı devletlere verilen kapitülasyonların sürekli hale getirilmesi XVIII. yüzyıla ait bir gelişmedir (1740 Kapitülasyonları – I. Mahmut Dönemi).

CEVAP: D

19. Osmanlı Devleti'nde XVII. yüzyılda yaşanan merkez isyanlarının nedeni, yönetimde etkili olmak isteyen yeniçeriler ve çıkarıcı çevrelerdir. Bu isyanların sonucunda merkezi otorite sarsılmış, devlet adamları sık sık değişmiş, orduda disiplin bozulmuş ve İstanbul halkının devlete olan güveni azalmıştır. Anadolu'da vergilerin toplanamaması, celali (taşra) isyanlarının bir sonucudur.

CEVAP: B

20. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde ağırlıklı olarak maliye ve askeri alanlarda islahat yapılmıştır. Örneğin; Tarhuncu Ahmet Paşa mali sıkıntıları aşmak için ilk denk bütçe hazırlığını yapmıştır. Yine bu dönemde Amcazade Hüseyin Paşa askeri düzenlemelere girişmiştir. Osmanlı Devleti'nde hukuk alanında ilk islahat çalışmaları XIX. yüzyılda başlamıştır. XIX. yüzyıla gelinceye kadar hukuk alanında islahat yapılmamıştır.

CEVAP: D

